

WABI-SABI

DE SCHOONHEID VAN IMPERFECTIE

Wat zou er gebeuren als je de touwtjes iets laat vieren en de natuur de ruimte geeft om meer haar gang te gaan? Onverwachte dingen omarmen en juist de schoonheid inzien van een boom die zwierig scheefgroeit, een met mos bedekte steen of onkruid dat prachtig blijkt te bloeien? Groenredacteur Marieke de Geus weet inmiddels: een tuin waarin niet alles perfect hoeft te zijn kan ook veel moois opleveren. Fijn voor jezelf maar ook voor alles dat erin leeft.

TEKST: MARIEKE DE GEUS BEELD: SHUTTERSTOCK

Springbalsemien

Pinksterbloemen

Een kort gewiekt gazonnetje met strak gesneden randen, paden en terrasjes zonder een plukje onkruid en perfect onderhouden borders: voor de een is dit het beeld van een droomtuin, voor de ander levert het vooral veel stress op. Smaken verschillen uiteraard en het een is niet beter of slechter dan het ander. Maar soms kan het best fijn zijn om iets vanuit een ander perspectief te bekijken. Stel, je maait zoals velen wekelijks het gras lekker kort en in de zomermaanden haal je de grasmaaier zelfs nog een keer extra uit de schuur, omdat de sprietten zo enthousiast groeien. Best een hele klus. Wat zou er eigenlijk gebeuren als je het gewoon eens liet gaan?

Zoals mijn vriendin Gerda, die vijf jaar geleden in een schattig huisje op het platteland is gaan wonen. De burens keken de eerste jaren vol verbazing naar haar voortuin, om van de lap grond achter het huis maar te zwijgen. Toen Gerda uitlegde waarom ze pas in juni of juli gefaseerd gaat maaien, ontstond er begrip en waardering. Het resultaat is dat pinksterbloemen, sleutelbloemen en tal van andere wilde planten - die we doorgaans als onkruid beschouwen - massaal in bloei kunnen komen. Het ziet er voor de toevallige voorbijganger wellicht verwilderd uit, de natuurlijke aanpak van tuinieren blijkt een waardevol walhalla voor insecten, vlinders en vogels te zijn geworden. En zodra je met volle aandacht inzoomt op het bloeiende gazon, waarin van alles leeft en krioelt, opent zich een boeiende wereld waar je misschien helemaal geen weet van had.

JAPANESE FILOSOFIE

Gerda's aanpak zou prima passen in de Japanse aanpak van tuinieren. Bij het wabi-sabi tuinieren krijgt de natuur de ruimte, hoeft niet alles strak of netjes te zijn en wordt imperfectie juist omarmd. Wabi-sabi is een eeuwenoude Japanse filosofie, waarbij de schoonheid wordt gezocht in asymmetrie en de vergankelijkheid van de natuur. Heel anders dan de Japanse Zen-tuin met perfect geharkt

grind, tempeltjes, bonsaiboompjes en bruggetjes. Het zijn natuurlijke tuinen, waarin met veel aandacht en zachte hand wordt bijgestuurd. Wabi betekent eenvoud en bescheidenheid, sabi staat voor het vinden van schoonheid in vergankelijkheid en verandering. Vertragen, het omarmen van verouderingsprocessen en met volle aandacht de schoonheid hierin ontdekken, passen hierbij.

KARAKTER

Een aantal jaar geleden zagen we elementen die gebaseerd zijn op deze filosofie ineens opduiken in interieurs. En zoals het wel vaker gaat met onze westerse trends, volgde er later een vertaling

‘Japanners hebben een andere manier van denken, ze laten de natuur meer haar gang gaan.’

Wabi-sabi betekent het omarmen van imperfectie en het vinden van schoonheid in het alledaagse en onvolmaakte. Wabi betekent eenvoud en bescheidenheid, sabi staat voor het vinden van schoonheid in vergankelijkheid en verandering.

richting tuinen. Liefde voor oude materialen met veel karakter - zoals uitgesleten traptreden, patina op koper of een verweerde boombast - zit diepgeworteld in de Japanse cultuur. Vertaald naar onze tuinen kun je denken aan versleten keien of molenstenen als stapstenen, onregelmatig aardewerk of grillige vormen van oude bomen die door zorgvuldig snoeien ineens prachtig zichtbaar zijn en met hun opvallende bast, karakter geven aan de beplanting.

MEER EEN GEVOEL

Wellicht stuiten we bij het omschrijven van wabi-sabi gelijk op een wezenlijk verschil tussen de Japanse cultuur en de westerse kijk hierop, zoals het verlangen naar een praktische vertaling van deze filosofie. Wabi-sabi is namelijk voor Japanners een moeilijk te duiden woord. Het zit diepgeworteld in de cultuur, ze zijn ermee opgegroeid en het is overal aanwezig, tegelijkertijd is het iets ongrijpbaars en lastig uit te leggen wat het nou precies betekent. Misschien omdat het zo veelomvattend is en het meer iets is dat je ervaart of voelt, zoals het begrip liefde. Iedereen weet wat liefde is, maar als je aan iemand vraagt om in woorden te beschrijven wat het betekent, blijkt dat niet zo eenvoudig te zijn. Voor wabi-sabi geldt hetzelfde, met als verschil dat het woord wabi-sabi nauwelijks gebruikt of uitgesproken wordt.

PLANTEN IN DE HOOFDROL

Kazumi Makino, een Japanse gediplomeerde tuinman die al ruim dertig jaar in Nederland woont en de bijzondere tuin van Museum de Pont beheert, kan dit beamen. "Zelf gebruik ik de term niet bewust. Ik woonde tot mijn dertigste in Japan en daarna mijn halve leven in Nederland. Wanneer ik naar Japan ga om mijn familie te bezoeken, valt me wel een mentaliteitsverandering op onder de jongere generatie Japanners. Veel jongeren in Japan kennen het woord wabi-sabi niet eens meer en moeten er een woordenboek bij pakken om de betekenis op te zoeken. Het is een woord dat niet veel meer wordt gebruikt. Omdat ik inmiddels beide landen goed ken, merk ik duidelijke verschillen tussen de Japanse en Nederlandse cultuur, ook in de manier van tuinieren. In Nederland wordt eerst een ontwerp gemaakt met paden, terrassen, schuurtjes en schuttingen, pas op het laatst worden de planten erbij bedacht. Het ontwerp komt op de eerste plaats, als ergens een boom in de weg staat, wordt deze gekapt en een nieuwe geplant."

CLICHÉBEELD

In Japan vormen planten en bomen juist het uitgangspunt. "Japanners beginnen met de beplanting, de rest van de tuin groeit daarin

vanzelf mee." Hij ziet ook verschillen tussen Japanse en Nederlandse hoveniers. "Nederlandse hoveniers zijn vakmensen die heel goed zijn in bestraten, pergola's bouwen, hagen knippen en vijvers aanleggen. Maar ze hebben weinig kennis van planten, omdat ze hierin niet echt geïnteresseerd zijn. Hoveniersbedrijven streven naar nette tuinen met grote, strakke plantgroepen en onkruid mag niet. Nederlandse tuinen zijn vaak netjes, het gras is gemaaid, er liggen geen bladeren op. Japanners hebben een andere manier van denken, ze laten de natuur meer haar gang gaan en nemen hiervoor de tijd. Mensen denken bij Japanse tuinen vaak aan zentuin of tempeltuinen die keurig netjes zijn, met gesnoeide bonsaiboompjes, maar eigenlijk is dit een clichébeeld. Er bestaat zoveel meer dan dat, veel Japanners houden juist van natuurlijke tuinen."

ASYMMETRIE, IMPERFECTIE EN VERGANKELIJKHEID

Ruim vijftig jaar geleden werd Kazumi de vaste tuinman van de tuin bij Museum De Pont, waar hij sindsdien de vrije hand heeft. Zijn Japanse afkomst en liefde voor planten wordt duidelijk weerspiegeld in deze tuin, waar naast gecultiveerde planten ook ruimte is voor wilde planten. Door mee te bewegen met de natuur en de seizoenen, is er veel ruimte voor onverwachte verrassingen, iets dat Kazumi omarmt. "Ik heb nooit gewerkt met een vooraf bedacht plan, het is stap voor stap en op een spontane manier ontstaan. Elk jaar is de tuin weer anders en de natuur zorgt zelf voor een balans."

Twintig jaar geleden zaaide Kazumi zelf springbalsemien (*Impatiens glandulifera*) in de museumtuin omdat hij het zulke mooie planten vindt. Na enkele jaren waren ze met duizenden vermeerderd en gingen ze overheersen. De directeur van het museum ontving zelfs berichtjes van bezoekers die vonden dat de springbalsemien weggehaald moest worden. “Maar de tuin is groot en mijn tijd is beperkt en op den duur is de natuur het zelf gaan opruimen,

toen ontstond er toch een evenwicht. Het verbaasde mij zelf eigenlijk ook.”

DE SCHOONHEID VAN BOMEN

Kazumi's eigen tuin van duizend vierkante meter is net als de museumtuin een echte plantentuin, zonder grind of strakke hagen maar met veel bijzondere planten. “Sommige mensen vinden het rommelig, ik niet. Ik ben een plantenliefhebber en ben al jarenlang bezig met planten verzamelen, kruisen en vermeerderen.”

Naast alle planten nemen bomen ook een belangrijke rol in. “Oudere bomen vind ik interessant, ze worden steeds mooier en sommige hebben een bijzondere bast. Elke boom is anders qua tekening en vorm. Bij het museum staan een aantal oude berken waarvan de bast kurkachtig begint te worden. De schoonheid daarvan, die door de jaren heen is ontstaan, is voor mij ook een ontdekking.”

NOOIT AF

Even een stapje terugnemen en de tuin benaderen vanuit volle aandacht. Zodra ik hierover ging nadenken, overviel me een gevoel van een aangename rust. Verrassend, wellicht is dit wel de belangrijkste les die Gerda en Kazumi mij hebben geleerd: een tuin hoeft niet perfect te zijn om mooi te zijn. Het heeft mijn kijk op tuinen veranderd, het is namelijk een levend iets dat steeds met de seizoenen verandert, het is nooit af. Juist in het onverwachte - een verdwaalde bloem in het gras, een scheefgegroeide boom of een vergeten hoekje waarin plotseling iets moois opgroeit - schuilt vaak de meeste schoonheid. Wabi-sabi gaat misschien niet alleen over de tuin, maar vooral over de manier waarop je ernaar kunt kijken.

www.makinotuinverzorging.nl

Back to basic

In deze hectische tijd waar social media domineert en veel mensen een groot deel van hun tijd doorbrengen achter beeldschermen, ontstaat ook een tegenreactie. Zoals het verlangen om te vertragen en eenvoudiger te leven, om de grond onder je voeten te voelen en je handen in de aarde te steken. Smartphones worden ingewisseld voor eenvoudige Nokia's en onder jongeren groeit de interesse voor (moes)tuinieren. Doorgewinterde tuinliefhebbers kunnen alleen maar beamen dat buiten bezig zijn in de natuur, ontspannend en stress verlagend werkt. Shinrin-yoku ofwel bosbaden, waarbij je letterlijk een bos induikt om je te omringen door bomen en natuur, is in Japan een bekend fenomeen en wint in Nederland ook aan populariteit. Het is bewezen dat het stress vermindert, de bloeddruk verlaagt en een positieve uitwerking heeft op de geestelijke gezondheid. Fijn om te weten; je hoeft niet per se een bos in te duiken, een bezoek aan een park of bloementuin schijnt al hetzelfde effect te hebben.